

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 34 -

april-mei-juni 2002

De Engelse Maundy munten

Vz. Jong hoofd van koningin Elizabeth. Rondom: + ELIZABETH · II · DEI · GRATIA · REGINA · F(IDEI) · D(EFENSOR): (Elizabeth II, koningin bij de gratie Gods, verdediger van het geloof)

Kz. Gekroonde waarde aanduiding 4, 3, 2 of 1 (pence) midden een lauwerkrans; links en recht het jaartal 19 – 62

Sterlingzilver (925 %); 17,63 16,26 13,44 11,15 mm; 1,88 1,41 0,94 0,47 g, gladde rand, proof

Geschiedenis en traditie

Engeland is een land van tradities, dat is gekend. Eén van de meest kleurrijke oude tradities, die vandaag opnieuw in de belangstelling staat, is ongetwijfeld de Royal Maundy ceremonie op Witte Donderdag, waarbij de koningin zilveren Maundy munten uitdeelt aan de armen. De koningin geeft dan aan evenveel mannen en vrouwen als haar leeftijd jaren telt, een aantal penny's dat ook overeenkomt met haar leeftijd.

Deze ceremonie vond zijn oorsprong in het christendom: Jezus Christus waste de voeten van de 12 apostelen tijdens het laatste avondmaal op Witte Donderdag, de avond voor zijn dood, als blijk van nederigheid. Het werd een traditie in verschillende christelijke kerken uit diverse landen om dit over te doen op Witte Donderdag tot op de dag van vandaag. In de Heilige Grafkerk te Jeruzalem wast de Patriarch van de Grieks-orthodoxe Kerk de rechervoet van 12 oudere geestelijken, die de 12 apostelen voorstellen. In de Sint-Jakobskathedraal te Jeruzalem houden de Armeniërs een gelijkaardige ceremonie.

Verantwoordelijke uitgever : L. VERBIST, Berkelei 31, 2860 SINT-KATELIJNE-WAVER

Afgiftekantoor Gent X P209161

In Rome herbegon paus Johannes XXIII met de traditie na 90 jaar onderbreking, en deze werd voortgezet tot vandaag door Johannes Paulus II. Gelijkaardige diensten worden gehouden in diverse rooms-katholieke kerken in de wereld. Vroeger werd de ceremonie ook gehouden door de aartsbisschop van Moskou en de keizer van Oostenrijk. De Adventisten, een voornamelijk in Amerika gevestigde kerk, vierten éénmaal in de drie maanden het avondmaal, inclusief een ceremoniële voetwassing.

In Engeland kon het gebruik van de voetwassing aangetoond worden tot in de 5de eeuw. De eerste koning die er aan deelnam was Jan zonder Land in 1210. In de 14de eeuw werd het de gewoonte voor de meeste leden van de koninklijke familie deel te nemen aan de plechtigheid en geld, voedsel en kleren uit te delen aan de armen. Het was koning Hendrik IV die de gewoonte begon om het aantal penny's en het aantal ontvangers te koppelen aan de leeftijd van de koning; hij leidde ook de ceremonie, die van dan af bekend werd als de "Royal Maundy".

De ceremonie onderging in de loop der tijden wel enkele veranderingen. In de 18de eeuw werd de voetwassing weggelaten, en in de 19de eeuw werd het voedsel en de kleren ook vervangen door geld. Echter van 1698 tot 1931 had geen koning zich nog laten zien op de ceremonie. George V knoopte echter terug aan met de traditie.

Het woord "Maundy" is terug te vinden in het Engels "Maundy Thursday" wat Witte Donderdag betekent. "Maundy" is afgeleid van het Latijnse woord "Mandatum", dat het gebod is dat Jezus Christus gaf aan zijn volgelingen op het laatste avondmaal: "Een nieuw gebod geef Ik u: gij moet elkaar liefhebben; zoals Ik u heb liefgehad, zo moet ook gij elkaar liefhebben" (Johannes 13, 34).

Het hedendaagse Maundy gebeuren

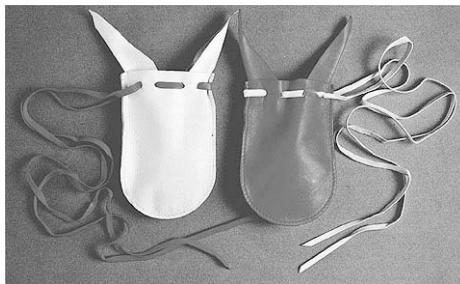
Gedurende eeuwen werd de Royal Maundy ceremonie gehouden te Londen: tot 1890 in de Chapel Royal in Whitehall en later in Westminster Abbey. Koningin Elizabeth II veranderde echter de gewoonte door de ceremonie ieder jaar in een andere kerk te houden. Dat begon reeds in het jaar van haar kroning 1953, toen de ceremonie in de Sint-Paulskathedraal te Londen gehouden werd. Later begon ze heel Engeland rond te toeren: Durham, Canterbury, York, Birmingham, enz.

Tijdens de plechtigheid worden een aantal tradities gehanteerd die de eeuwen hebben doorstaan. De koningin wordt bijgestaan door enkele ceremoniemeesters: de Lord High Almoner en de Sub-Almoner, de Secretary en de Assistant Secretary. Deze dragen handdoeken over de rechterschouder en rond het middel, als symbool van de handdoek die Christus gebruikte bij de voetwassing. Het Chapel Royal koor in traditionele rood-geel-zwarte kledij zingt liederen. De Yeoman of the Guard, de bodyguards van de koningin, ook in traditionele rood-geel-zwarte kledij, dragen de beursjes met munten op twee vergulde zilveren schalen. Deze ronde schalen, bekend onder de namen Maundy dish en Fish dish, zijn op andere dagen te bezichtigen bij de

collectie kroonjuwelen in de Tower of London (er bestaan 2 Fish dishes, maar slechts één wordt gebruikt).

Er zijn twee soorten beursjes: rode lederen beursjes met lange witte linten en witte beursjes met lange rode linten. De rode bevatten 5,5 £ normale munten ter vervanging van voedsel en kleren. De witte bevatten de zilveren Maundy munten. Deze bestaan zoveel mogelijk uit sets. Eén set bestaat uit 4 munten: 4 pence, 3 pence, 2 pence en 1 penny, totaal 10 pence. In 2001 bijvoorbeeld was koningin Elizabeth II 75 jaar oud en werd per persoon 75 pence uitgedeeld: dat wil zeggen 7 complete sets plus 4 pence en 1 penny.

De koningin geeft aan iedere ontvanger twee beursjes: een rode en een witte. Het aantal mannelijke en vrouwelijke ontvangers is ook gelijk aan de leeftijd van de koningin. In 2001 waren er dus 75 mannen en 75 vrouwen.

De Maundy ontvangers

De armen die Maundy munten ontvangen moeten aan een aantal voorwaarden voldoen. Ze worden aanbevolen door de clerus en door ministers van binnen het bisdom waar de dienst wordt gehouden. Ze moeten minstens 65 jaar zijn, maar meestal zijn ze tussen 80 en 85 jaar oud.

Het zijn zogezegd armen, maar in de praktijk is dit eerder geëvolueerd naar mensen die zich gediensig gemaakt hebben voor goede werken. Er worden mensen van verschillende christelijke kerken aanbevolen: Anglicanen, Rooms-katholieken, Baptisten, Methodisten, het Leger des Heils, en andere vrije kerken.

De Maundy beursjes en doosjes

Zoals gezegd worden de Maundy munten door de koningin aan de armen gegeven in witte lederen beursjes.

Voor 1909 waren Maundy sets ook beschikbaar voor het grote publiek via de banken. Er werden dan ook zowat 10 maal meer Maundy sets geslagen dan wat nodig was voor de ceremonie. In 1909 vroegen de armen het stopzetten van deze verkoop en werd het slagaantal drastisch verminderd. Vanaf dan was het slagaantal ruwweg nog 2 maal wat nodig was voor de ceremonie. Alleen een aantal officiële en de helpers tijdens de ceremonie kregen nog presentatiesets en deze werden sinds eind vorige eeuw aangeboden in

presentatiedoosjes.

Deze doosjes waren in het begin langwerpiger met de vier munten op een rij, en met aanduiding van het jaartal. Vanaf 1937 werden de doosjes vierkant en zonder jaartal. Vanaf 1989 zijn de munten beschermd door een doorschijnend plastic hoesje in het doosje.

Het is evident dat de numismaat zich ook interesseert aan deze sets. De armen verkopen hun sets of ze komen op de markt na hun dood. Bij het einde van de ceremonie staan zelfs al een aantal handelaars buiten aan de kerk te wachten om sets te kunnen kopen. Dit gebeurt wel op de typisch Engelse gedisciplineerde manier. Vele Maundy sets zijn dus niet in officiële doosjes omdat de armen ze krijgen in beursjes. Er zijn evenwel ook veel doosjes op de markt die komen van diverse private bronnen.

De Maundy munten

Voor 1662 werden gewone circulatiemunten gebruikt voor de ceremonie. Echte Maundy munten werden slechts geslagen vanaf Karel II in 1662. De set bestond uit een 4 pence, 3 pence, 2 pence en 1 penny maar had geen datum. Vanaf 1670 kregen de Maundy munten wel een datum.

Sindsdien hebben alle koningen en koninginnen, behalve Eduard VIII omdat hij vrij snel aftrad, Maundy munten geslagen: Jacobus II, Willem en Maria, Willem III, Anne, Georges I, Georges II, Georges III, Georges IV, Willem IV, Victoria, Eduard VII, Georges V, Georges VI en Elizabeth II.

Het type van de Maundy munten is ook vastgelegd volgens de traditie. Op de voorzijde staat het portret van de vorst met een Latijnse legende; op de keerzijde de waarde met erboven een kroon.

Ze zijn allemaal in sterlingzilver (925 ‰), behalve vanaf 1921; toen volgden ze de overgang van de andere munten naar 500 ‰ zilver tengevolge van de naoorlogse inflatie. Toen in 1947 het normale zilvergeld plaats maakte voor koper-nikkel, werd voor de Maundy munten terug overgeschakeld naar sterlingzilver.

Eigenaardig is dat in 1970, toen de decimale munten in omloop kwamen en de penny 1/100 £ werd in plaats van 1/240 £, de Maundy munten toch niet van uitzicht veranderden. Alleen werd wettelijk hun waarde opgekrikt tot deze van de nieuwe penny. Ook de Elizabeth II portretwijzigingen van de andere munten in 1985 en 1998 werden door de Maundy munten niet gevolgd.

Bibliografie

Brian Robinson, *Silver Pennies & Linen Towels, the story of the Royal Maundy*, Spink 1992.

Peter A. Wright, *The story of the Royal Maundy*, a Pitkin guide 1990.

Royal Maundy, in *Royal Mint annual report 1987*.

Maurice Colaert, *Petites valeurs anglaises d'argent et monnaies "Maundy"*, in *Jeunesses Numismatiques*, vol. 7, mai 1972.

L. Verbist